

การวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตของชุมชนลัวะกับการพัฒนา : กรณีศึกษา บ้านสาม ตำบลห้วย
ห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชาวลัวะบ้านสาม
ก่อนและหลังการจัดตั้งสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง ตามพระราชดำริ คอยอมพาย

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลในหมู่บ้าน เป็นเวลา 17 เดือน โดยเริ่มจากการ
สร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน การบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ พร้อมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม
ในกิจกรรมต่าง ๆ และการสนทนากลุ่ม ซึ่งผลการวิจัยมีประเด็นที่สำคัญ ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม
เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

ก่อนการจัดตั้งสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง ตามพระราชดำริ คอยอมพาย วิถีชีวิตด้าน
สังคมและวัฒนธรรม พบว่า บ้านสามเป็นหมู่บ้านของชาวลัวะที่ตั้งถิ่นฐานมานานกว่า 200 ปี เป็น
หมู่บ้านขนาดเล็ก และอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจรัฐ ส่งผลให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนใน
ชุมชนอยู่อย่างเรียบง่ายพึ่งพาตนเองเป็นหลัก มีการเพาะปลูกพืชผักเพื่อให้เพียงพอแก่การบริโภค
ในครัวเรือน และแลกเปลี่ยนผลผลิตกันภายในชุมชน ความสัมพันธ์เป็นแบบกลุ่มเครือญาติ
ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อร่วมกัน และถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ผ่านรุ่นสู่รุ่น
จนถึงปัจจุบันทั้งในระดับครอบครัว เครือญาติและชุมชน เวลาต่อมา เมื่อชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนรูปแบบ
การผลิต จากการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย ได้ส่งผลถึง
ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ทั้งในระดับครอบครัว เครือญาติและชุมชน ส่วนด้านเศรษฐกิจและ
ระบบการผลิต พืชที่ปลูกส่วนใหญ่ คือ ข้าว พืชผักในไร่ นา มีการแลกเปลี่ยนผลผลิตกันภายใน
ชุมชน ต่อมาเริ่มปลูกกะหล่ำ มีการขยายพื้นที่เพาะปลูก เนื่องจากราคาดี รวมถึงการขยายกำลังการผลิต
มีการกู้เงินจากนายทุน โดยหวังว่าจะขายผลผลิตได้มากและมีรายได้เพิ่มมากขึ้น แต่เมื่อผลผลิต
มีมาก ราคาผลผลิตกลับตกต่ำ เกิดปัญหาขาดทุนและปัญหาหนี้สินตามมา นอกจากนั้น ภายหลังการ
เปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิต ยังส่งผลถึงความสัมพันธ์ของคนในชุมชน คือ เริ่มเปลี่ยนจากการ
ช่วยเหลือกันทำงานเป็นการจ้างงานแทน

สำหรับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการแบ่งพื้นที่ป่าออกเป็นส่วนตัวต่าง ๆ เช่น พื้นที่ป่าอนุรักษ์ ป่าต้นน้ำ ป่าพิธีกรรม พื้นที่ทำกิน และพื้นที่อยู่อาศัย ภายหลังชาวบ้านปลูกพืชเศรษฐกิจกันมาก มีการขยายพื้นที่ทำกิน ทำให้พื้นที่ป่าลดลงและ เกิดปัญหาการแย่งชิงน้ำเพื่อการเพาะปลูก การใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงเพิ่มมากขึ้น

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวลัวะบ้านสามหลังการจัดตั้งสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ คอยอมพาย ปี พ.ศ. 2546 – 2549 พบว่า ด้านสังคมและวัฒนธรรม บ้านสามมีความเจริญเพิ่มมากขึ้น ทั้งทางด้านคมนาคม ระบบการศึกษา สาธารณสุข ระบบไฟฟ้า และการติดต่อสื่อสาร ภายหลังการพัฒนาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน คนในชุมชนเริ่มให้ความสำคัญในเรื่องของความสะอาดสุขภาพและเงินทอง รายได้ แต่ละครอบครัวต่างมุ่งทำงานของตนเองมากขึ้น เนื่องจากภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้น และความสัมพันธ์สัมพันธ์ของคนในชุมชนเริ่มลดลง การช่วยเหลือกันในภาคการเกษตรเปลี่ยนเป็นการจ้างงาน และเกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมความเชื่อโดยเฉพาะในกลุ่มของเด็กและเยาวชน ด้านเศรษฐกิจและระบบการผลิตชาวบ้านเข้าไปทำงานรับจ้างในสถานี ฯ คอยอมพาย ส่งผลให้มีงานทำตลอดปี มีรายได้ประจำ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้านระบบการผลิตยังคงทำไร่ทำนาผสมกับการปลูกพืชเศรษฐกิจและมีแนวโน้มมากขึ้นเนื่องจากราคาผลผลิตที่สูงเป็นตัวกระตุ้น และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการบริหารจัดการป่าและใช้ประโยชน์ร่วมกันกับสถานี ฯ คอยอมพายและชาวบ้าน ปัจจุบันมีการปลูกพืชเศรษฐกิจตลอดปี ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงหน้าแล้ง เกิดปัญหาการแย่งชิงน้ำ และบริเวณรอยต่อพื้นที่ป่ารอบหมู่บ้านมีการแผ้วถางป่าขยายพื้นที่ทำกินเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ และมีการซื้อขายที่ดินเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นชาวบ้านยังให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อที่เกี่ยวกับดิน น้ำ ป่า น้อยลงโดยเฉพาะในกลุ่มของเด็กเยาวชนและกลุ่มชาวบ้านที่เปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนา

The purpose of the research “Lifestyle of Lawa Community And Development :A case Study of Ban Sam Village, Huai Hom Sub-District,Mae La Noi District ,Mae Hong Son Province” is to study lifestyle of Lawa people in Ban Sam village prior to and after the start of the Royal Initiative Project in Doi Ompai Highland Agriculture Development Station.

The Researcher have observed and gathered information from people in the village for 17 months in order to make friends with local people and maintain a good relationship with them. Data were recorded by interviewing and then transcribed accordingly. At the same time, the observatory participation in many of group activities including some panel discussions is proven to be evident. Findings from the research have clear evidence in economic,social,cultural, and natural resources and environments as follows.

Prior to the start of the Royal Initiative Project in Doi Ompai Highland Agriculture Development Station, social and cultural lifestyle of Lawa people at Ban Sam village was the ethnic locals who had been resided there for at least 200 years. The village is rather small and quite far from the government center, which reflected their ways of life to be simple, and depended mostly on themselves and earned their income by planting vegetables just to be enough to feed their household, and to make some exchange of their agricultural products with other members inside their own community. The relationship among members of the community was in lineage friendly small group. However, since the community had changed their lifestyle from production within the household to be production for selling, findings show that it affected the relationship of local people in the community both in family level and in community level.

Regarding the economic and production process, majority of plants were rice and vegetables. People expanded their knowledge by exchanging their know-how and their products of cultivation. Local people started to plant cauliflowers, expanding areas of agriculture since they generated higher income. This included the growing production manpower. People started to get some loans in the hope that they might expand their production capacity and gain more money accordingly. However, findings indicated that supply in the market was greater than demand, reflecting in the lower income of people in the community. People began to have problems of loss and debts, following closely by the household liabilities. In addition, the relationship among people in the community had changed from helping one another to do the work for returning wages.

Regarding natural resources and environments, there has been a division of the forests into many different parts, such as natural resources and environments, reserved areas of forest, water source area, ritual area, planting area and living area. After people encountered economic problems and tried to expand their area of living, there has been a decrease in forest area especially the problem of insufficient water for planting and chemistry manure, and the increasing of drugs to kill pests in a large volume.

Lifestyle and livelihood after Royal Initiative Project in Doi Ompai Highland Agriculture Development Station during the year 2002–2007 were found to be different in society and culture: Ban Sam appeared to be prosperous in many ways, such as communication, educational system, medical welfare, electricity system and advanced communication. The development had made dramatic changes in many significant ways. People in the community started to value their lifestyle in convenience, income, and tended to try very hard to achieve their works. However, since the social relation among people in the community has decreased significantly, as well as their burden to be responsible for their own liabilities, the friendliness and familiarity among people in the community had decreased. The mutual help in agricultural part had changed to an employment especially among children and youths. Regarding economy and production system, local people began to work as employees of the Royal Project station. This reflected in their higher and consistent income and the better standard of living. Regarding the production system, rice planting as well as economic vegetables tended to be more important because the higher price of the product output. Regarding natural resources and environments: the

people in community have shared forest management with the Royal Initiative Project Doi Ompai Highland Agriculture Development Station. Presently, there are still problems regarding the shortage of water in dry season and the problem of claiming the water. Precinct forest joint around community have a role in purchasing more land. People still have a firm belief in traditional culture, especially the beliefs regarding land, water, forest. However, the tendency of the young people of the community has become less rigid about these beliefs, as well as a group of people who intend to change their religion.